

майстерно відтворена на лінгвальному рівні через образно-тропеїчні, емотивно-оцінні, аксіологічно-ментальні засоби.

Образ дому Ірина Жиленко «вписує» насамперед у систему родинно-сімейних цінностей. Лише із сім'єю письменниця пов'язує категорію щастя, а будинок – це, на її думку, осердя родини. Мотив дому лінгвалізується поетесою через її глибинне сприйняття світобудови, макрокосму, центром якого для кожної людини є власна оселя – з усіма її радощами і прикрощами, щастям і болем, приємними і неприємними спогадами. Мовна тканина поезій Ірини Жиленко часто репрезентує цілісний образ – поєднання дому та ліричної героїні. Мікрокосм людського існування (людина та її дім) розчиняється у Всесвіті. Таке глобальне розуміння місця людини у світі поетеса високомайстерно представляє мовними засобами.

Література

1. Жиленко Ірина. Євангеліє від ластівки : Вибрані твори. – К. : Пульсари, 2006. – 488 с.
2. Жиленко Ірина. Останній вуличний шарманщик : Вірші та поеми. – К. : Рад. письменник, 1985. – 143 с.
3. Жулинський М. Та, що молиться Богові віршами / М. Жулинський // Жиленко І. Євангеліє від ластівки : Вибрані твори. – К. : Пульсари, 2006. – С. 5–18.
4. Кайдаш А. М. Стилiстико-функціональний аспект словообразу ДІМ у поетичному мовленні Ірини Жиленко / А. М. Кайдаш, В. І. Хомич // Мова і культура. – Вип. 20. – Т. IV (189). – К., 2017. – С. 16–20.
5. Коцюбинська М. Вікно у сад : «Вибране» Ірини Жиленко / М. Коцюбинська // Мої обрії : У 2 т. – К., 2004. – Т. 2. – С. 230–236.
6. Сардарян К. Г. Творчість І. Жиленко у контексті розвитку української літератури II пол. IX – поч. XI ст. : [монографія]. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. – 392 с.

Кравцов А.І., канд. іст. наук, доцент, професор ХНАУ

Харківський національний аграрний університет імені В.В.Докучаєва

Сутула О.А., старший викладач

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОКУЛЬТУРНІ ІНТЕГРАНТИ СЛОВ'ЯНСТВА

Генезис, ареали розселення та еволюція слов'янства завжди були предметом особливої уваги дослідників різних часів. Варто зазначити лише деякі чинники значення слов'янства у світовому і особливо європейському загальноцивілізаційному процесі: визначення історичної долею геополітичного знаходження між Заходом і Сходом, між християнським і мусульманським світом, так звані «індійський шовковий шлях» і «шлях із варяг у греки», також перетинали слов'ян. Вони більше за інших індоєвропейців відчували на собі найагресивніші, найтрагічніші навали багатьох загарбників в історії і сучасності. Культура, традиції, звичаї слов'ян завжди були предметом наслідування іншими етносами. Неповторна співуча мова різних слов'ян хоча і відчувала на собі чимало впливів, але завжди залишалася мелодійною, благозвучною, сприятливою для всіх, хто нею захоплювався. Мова була, є і

буде пріоритетним інтегрантом (взаємооб'єднуючим фактором) у загальнослов'янському світі і його прогресі. Тому, варто розглянути це важливе джерело витоків праслов'янства детальніше.

Геокультура слов'яногенезу розглядає становлення та еволюцію мови як одного з головних чинників духовності етносу. Приблизно з середини II тис. до н.е. мова праслов'янських племен виділилася з індоєвропейської мовної єдності і почала розвиватися самостійно. При цьому вона зазнавала впливу інших мов і, у свою чергу, впливала на них. Показовим є спорідненість слов'янських мов.

Вчені давно звернули увагу на велику кількість відповідників слов'янським гідронімам Північно-Західної України в басейнах Верхнього Дніпра, Вісли, Одри, Лаби, Дунаю, в Адріатиці. Наприклад, на півдні Київщини є річка Хорватка, а князь Володимир Святий воював тисячу років тому з білими хорватами, які жили у Прикарпатті біля витоків Дністра та Пруту. Крім хорватів Адріатики, з історичних джерел відомі чеські хорвати та дуліби. За літописними даними, плем'я дулібів раніше жило на Волині та Верхньому Дністрі. Поляни, крім Київщини, згадуються в Моравії, Південній Польщі, в Болгарії. За Костянтином Багрянородним, серби ще жили в країні Бойки, в Карпатах, про що свідчить і назва річки Серпень на Івано-Франківщині. Звідси вони переселяються в VI - VII ст. на Адріатику та в басейн Лаби (лужицькі серби, або сорби). У колишній Югославії відомі сотні відповідників географічним назвам України й особливо Житомирщини та Київщини: Житомир, Малін, Болярка, Бараші, Радичі тощо. Тут є один Київ, два Київці, п'ять поселень з назвою Києво, Кияни. Якщо не всі, то значна частина цих назв пов'язана з переселенням на Балкани слов'янського населення з території України майже півтори тисячі років тому.

Аналоги гідронімам території України маємо і у Верхньому Подніпров'ї. Йдеться про праві притоки Березни: Сорбля (від серби), Рославка (порівняйте р. Рославка та с. Рославичі в басейні Росі), Сана (від р. Сян), Бруч (від Збруч), Дулібка (від племені дулібів). Річка зі слов'янською назвою Сава є як у басейні Березни, так і в басейні Дунаю [1, с.257]. Подібні паралелі слов'янської гідронімії та топонімії з території України є також в Польщі, Моравії, межиріччі Лаби та Одри. Усе це результат розселення слов'ян у V – VII ст. зі слов'янської прабатьківщини, що в середині I тис. до н.е. займала північно-західну частину сучасної України між Прип'яттю та Карпатами. Про прихід слов'янського населення на Адріатику та Словаччину і Подунав'я з України свідчать дані антропології. Центральні український антропологічний тип має найближчі паралелі в антропології словаків, сербів, хорватів, словен, через що називається також адриатицьким типом [3, с.93]. Отже, у VI – VII ст. склавени та анти з лісостепової зони України, розселившись на Балкани, у Подунав'я та в басейн Ельби та Одри, започаткували південну та західну гілки слов'янства. У саме цей час слов'яни Середнього Подніпров'я просуваються на північ Дніпром та Десною і на схід – на Верхній Дінець та на Дон. І цими подіями середини I тис. н.е. переважна більшість сучасних дослідників пов'язує розпад слов'янської спільноти і початок формування окремих слов'янських народів. Саме тоді зароджується і проукраїнський етнос. Різні дослідники неодноразово підкреслювали великий ступінь спорідненості сербської та лужицької мов з українською. До української лексики в сербській мові належать слова: вабити, важити, вилиця, газда, гай, гнути, голота, гуска, заскочити, квочка, комин, корисна, крок, лагодити, лаяти, людство, люлька, муляти, напад, паша, гуня,

ватра, плахта, послуга, праля, сукня, торба, шкодити та багато ін.. Вражає велика подібність лужицької мови до української, незважаючи на відсутність контактів між ними останні півтори тисячі років [2, с.258].

Усе це можна пояснити, лише припустивши, що слов'янська спільнота на землях між Прип'яттю та Карпатами на момент розпаду в V-VII ст. розмовляла мовою багато в чому схожа на українську. Інакше кажучи, українська мова зберегла багато архаїчних, загальнослов'янських елементів, частина яких навіть стали визначальними для неї. Важливо, що територія слов'янської прабатьківщини значною мірою збігається з найдавнішим ядром українських етнічних земель (Правобережжя Прип'яті, Волинь, Поділля, Київщина, Прикарпаття). Враховуючи все це, чи не можна уявити слов'яногенез як відгалуження окремих слов'янських праєтносів від праукраїнського етнічного дерева, що з першої половини I тис. н.е. "росло" між Прип'яттю та Карпатами? Зауважимо, що це всього лише припущення, яке потребує серйозної аргументації. Однак безперервність етногенетичного розвитку на згаданих українських територіях протягом останніх півтори тисячі років дає підстави припускати, що корені праукраїнського етносу сягають середини I тис. н.е. [3, с.131].

Протягом останнього тисячоліття в історії наших пращурів і всього слов'янства відбулися глобальні негативні та позитивні геополітичні і геокультурні зрушення. Зокрема, це поділ на католиків і православних, навали різних орд завойовників із Сходу і Заходу, примусовий розподіл українських, польських, чеських, словацьких, білоруських, болгарських і балканських історичних земель супроводжувався віковими втратами ідентичності в умовах Османської, Російської, Австро-Угорської імперій. Як наслідок – трагізм долі: використання слов'янства в цілому і українства зокрема у братовбивчих протистояннях Середньовіччя і Нового часу, I і II Світових війнах, сучасних конфліктах внаслідок розпаду СРСР, Югославії, соціалістичної системи тощо. Разом з тим, долаючи історичні перешкоди у прагненні до незалежності, ціною мільйонів жертв, слов'янські країни в 20 – на початку 21 століть намагаються обрати, чи не вперше в своїй історії, шлях визнання на світовій арені, прогресу і процвітання народів. На жаль, і сьогодні не всі представники правлячої політичної еліти слов'янських держав розуміють необхідність пріоритетного геополітичного і геокультурного інтегрування заради збереження свого історичного і цивілізаційного поступу. Мабуть, тисячолітня історія трагічної долі слов'янства їх так нічому і не навчила. Інакше вони так незряче не кидалися би у політичні обійми тимчасових сумнівних «друзів-покровителів», метою яких, як це не раз уже бувало в історії, - є не щасливе майбутнє слов'янських народів, а використання їхньої території, сировини, дешевої робочої сили задля своїх далекосяжних стратегічних інтересів. Під красивими гаслами загальнолюдських цінностей, прав і свобод людини і громадянина, високого рівня соціальної захищеності (що дійсно має місце у розвинутих неслов'янських державах), нам нав'язується сліпе копіювання всього, в т. ч. негативного, що призводить до нівелювання наших національних цінностей, традицій, самобутності. А копія, як відомо, завжди гірше оригіналу. Тож будемо поважати наше минуле, інтегрувати його у сучасність заради майбутнього одного з найстаріших етносів у світі.

Література

1. Залізник Л.Л. Нариси стародавньої історії України. – К.,1994.
2. Петров В. Походження українського народу / В.Петров. – К., 1992.
3. Стрижак О. Сербі й Україна / Україна: наука і культура. – К.,1993.–С.256-258.